

Yapılan Alan Araştırması Seminerlerinin Sunulması ve Deęerlendirilmesi

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DİL VE TARİH COĞRAFYA FAKÜLTESİ
HALKBİLİM BÖLÜMÜ

HLK 220 ALAN ARAŞTIRMASI SEMİNERİ

BARTIN YÖRESİ HALK PAZAR KÜLTÜRÜ
ÜZERİNE ETNOGRAFİK ARAŞTIRMA

ANKARA, MAYIS 2015

BARTIN İLİ TARİHÇESİ

Bartın, Türkiye'nin Karadeniz Bölgesi'nde Batı Karadeniz Bölümünde bulunan küçük bir ildir. 1991 yılında Zonguldak ilinden ayrılarak Türkiye'nin 74. İli olmuştur. Doğusunda Kastamonu, güneyinde Karabük , batısında Zonguldak illeri , kuzeyinde Karadeniz bulunur.Orman bakımından zengin olan ilin büyük bir kısmı Küre Dağları Milli Parkı sınırları içerisinde yer almaktadır.

Bartın Çayı üzerinde taşımacılık yapılan tek akarsudur. Etimolojisi “Parthenia” dan Bartın’a dönüşen adın kaynağı “parthenios” dur.Bartın ırmağının antik çağdaki adı olan “Parthenios” Yunan mitolojisinde Tanrıların Babası “Okeanos” un çocukları olan yüzlerce tanrıdan birisi ve “Sular Tanrısı”dır.”Sular İlahı veya Muhteşem Akan Su” anlamlarına gelir.Romalılar devrinde Bartın Çayına “Parthenius” deniliyordu.Çayın kıyısında kurulan şehre ise “Parthenia” adı verildi. Bu isim zamanla Bartın’a dönüşmüştür.Bartın ili tarihi Paphlagonia antik kentlerinden Sesamos (Amasra), Kromna (Kurucaşile), Erythinoi (Çakraz) ı sınırları içerisinde bulundurmaktadır.

BARTIN HALK PAZAR KÜLTÜRÜ

Bartın yöresi eski çağlardan beri önemli bir ticaret merkezi konumundadır. Hem denizcilik ve deniz ürünleri hem de tarımsal ve hayvan yetiştiriciliği yaparak ekonomisini sürdürmektedir. Ormanlık ve dağlık alanların fazla olması tarımda makine kullanımını neredeyse imkansız hale getirmesinden dolayı halk genellikle küçük bahçe(bostan) tarımı yapmaktadır. Yapılan bu bahçe tarımı hem kendi yiyecek ürünleri hem de bir geçim kaynağı olarak kullanılmaktadır.

Yetiştirilen ürünler genellikle yeşil bitkiler(maydanoz,marul,tere,dereotu,semizotu,kabak...) ve yöreye ait otlar (,karalahana,ıspıt,darı mancarı, ...) ve meyvelerdir.Bunun yanı sıra hayvancılıkta yapan bazı kesimler hayvansal ürünlerini de satmaktadır.Bu hem zor hem de özveri isteyen işi genellikle kadınlar yapmaktadır. Yılın belli aralıkları dikilen ve yetiştirilen ürünleri toplayıp pazarda satmak işinin tümünü kadınlar üstlenmiştir.

Her hafta Salı ve Cuma günleri Bartın'ın merkezinde kurulan ve sadece kadınlara ait olan bu pazara “Kadınlar (Galla) Pazarı” denilmektedir. Kadınların hem sosyalleştiği hem de evin ekonomisi için katkı sağladıkları bir etkileşim alanına dönüşen bu pazarda kadınlar kendi yöresel kıyafetleriyle yöresel şiveleriyle müşteriyle arkadaş edasıyla yetiştirdikleri ürünleri elden çıkarma uğraşına girmişlerdir. Bir bakıma bu Pazar ayrıca küçük bir Bartın ili oluşturmaktadır.Bartın'ın her ilçesinden her köyünden insana denk gelmek mümkündür hatta Bartın çevresinde ki illerden de gelen insanlarda rastlamak mümkündür.Pazarın etrafında küçük dükkanlar bulunmaktadır bu dükkanlarda yiyecek ürünleri değil giyecek, ayakkabı, çanta alım-satımıyla da uğraşmakta ve yine bu işi kadınlar üstlenmektedir. Pazarda bir kadından duyduğum” kadının dilinden yine kadın

anlar” sözü belki bu durumu anlatmaya daha yardımcı olacaktır. Satış işini kadınların üstlendiği gibi müşterilerin çoğunluğunu da kadınlar oluşturmaktadır.

Tarihi gelişimi açısından ele alındığında Bartın halk pazarının¹ köklü bir geçmişe sahip olduğu görülür. Bartın, 18. yüzyılda gelirinin önemli bir bölümünü pazarcılıktan sağlamaktaydı. Her Cumartesi kurulan pazarın ticari sınırları Safranbolu, Eflani ve Ulus’a kadar uzanan geniş bir sahayı içine alıyor ve adı geçen yerlerden gelenler çamaşır, çıra, keten tohumu, pestil, ceviz, yağ, keten ipliği, astar ve kereste gibi malları alıp satıyorlardı². Daha sonraki yıllarda ilçenin ticaret sahasını genişlettiği ve bilhassa 1800’lerden sonra İstanbul’a kadar uzanarak ihracatını artırdığı görülmüştür. Bilhassa yumurta ve kereste ticareti hayli ilerlemiş, Avrupa’ya dahi ihracat yapılmaya başlanmıştır.³

Bartın uzun yıllar art bölgesinin, özellikle Safranbolu, Araç, Daday ve Eflani’nin hatta Ankara ve Çankırı’nın dışalım ve dışsatım iskelesi olmuş, Kastamonu ve Bolu’da üretilen kereste Bartın’dan satışa sunulmuştur. Cumhuriyet döneminde, Ankara-Zonguldak demiryolunun açılmasından sonra Bartın’ın art bölgesi daralmış, İstanbul’la doğrudan kurulan ticaret ilişkileri ise, kereste alım satımının azalmasıyla gerilemiş ve şehir daha çok Zonguldak’la ilişki içine girmiştir⁴. Daha önceleri Bartın’la ticari münasebeti bulunan Bolu, Araç, Çerkeş gibi yerleşmeler köyleriyle birlikte Bartın’dan kopmuşlar, daha müsait buldukları merkezlere yönelmişlerdir⁵. Bu durum şehrin ard bölgesinin zamanla daralmasına yol açmış ve şehirden İstanbul ve Zonguldak gibi büyük merkezlere göçler yaşanmıştır.

Öte yandan, Bartın 1984’te özel kesim yatırımlarının en yoğun olduğu merkezlerden biri olmuştur. Bu tarih itibariyle şehirde 3 kamu 80 özel kesim sanayi kuruluşu mevcuttu⁶. Orman ürünleri, çimento ve yapı gereçleri dallarında yoğunlaşan bu kuruluşlar daha sonraki yıllarda ticari hayatın yeniden canlanmasına yol açmıştır.

17. yüzyılın ortalarında Bartın’a uğrayan Evliya Çelebi, Cumartesi günleri pazar kurulduğundan bahsetmiştir. 18. Yüzyılın başlarında Uluslu İbrahim Hamdi tarafından kaleme alınan Atlas adlı eserde de Cumartesi günleri kurulduğu dile getirilen pazar daha sonraları gelenekselleşerek Salı ve Cuma günleri *Galla Bazarı* olarak kurulmaya başlanmıştır⁷. Yaklaşık 200 yıldır varlığını sürdüren *Galla Bazarı*’nın kuruluşu, Osmanlı Döneminde işsizlik nedeniyle ormancılık faaliyetleri için erkeklerin evlerinden ayrılması ve evin iç işlerinin yanı sıra, tarla ve bahçe işlerini kadınların üstlenmesiyle başlamıştır.

Ürettikleri ürünleri kendi pazarlamak ve aracıyı ortadan kaldırmak için köylerde veya kasaba içinde bağı, bahçesi, hayvanı olan ev kadınları kendi yiyeceğinden artırdıkları ürünleri, en yakın pazar olan Bartın Pazarı’nda satıp evlerinde olmayan maddeleri alma yolunu seçmişlerdir⁸.¹

¹Pazarı, Bartın'da kurulan pazarın tamamını kapsamamakta ve sadece bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu yüzden Bartın'daki pazarın genel yapısı ele alınırken pazarın genelini içine alan "Bartın halk pazarı" ifadesi kullanılmıştır.

²Tuncel, M. (1992). "Bartın". DİA., (V, 87-90), İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı, s.88.

³Aşçıoğlu, E. (1970). İktisadi ve Sosyal Yönleriyle Bartın, İstanbul: Bartın Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Ahmet Sarı Matbaası, s.138.

⁴Yurt Ansiklopedisi, "Zonguldak" Maddesi, Cilt 10, s.7763.

⁵Aşçıoğlu, s.139.

⁶Yurt Ansiklopedisi, Zonguldak Maddesi, Cilt 10, s.7763

⁷Bartın Kültür ve Turizm Envanteri, 2007, Bartın: Bartın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

⁸Çilhüseynoğlu, S. (1996), Bartın Halk Kültürü, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, s.445.

Bartın'da 1930'lu yıllar sonunda Hükümet tarafından "Mükellefiyetlik" (Madenkeşlik) denilen bir uygulama başlatılmış, köy muhtarlarının belirlediği kişiler Zonguldak maden ocağında çalışmaya mecbur edilmiştir. Bu yıllarda da köyünden ve evinden ayrı kalan erkeklerin görevini üstlenmeye devam eden köylü kadınları, ev işlerinin yanı sıra tarlada ürettiğini pazarlarda kendisi satmaya mecbur kalmıştır. Bu nedenle *Bartın Galla Bazarı* bu yıllarda da özelliğini korumuştur⁹.

İlk olarak Yukarı Çarşı'da İskele Caddesi'nin başında kurulan pazar, daha sonraları Asma Caddesi'nin başında Hükümet Konağı istikametinde uzanan yol (şimdiki Davut Fırıncıoğlu Caddesi) üzerinde kurulmaya başlandı ve burada varlığını sürdürdü. Salı ve Cuma günleri köylerinden getirdikleri ürünlerin bir kısmını bu pazarda satan köylüler, bir kısmını da yine Salı ve Cuma günleri küfeler içerisinde kamyonlara yüklettikleri sebzeleri Çarşamba ve Cumartesi günleri pazar kurulan Zonguldak'a gönderirlerdi. Ayrıca, Çarşamba günü erken saatlerde Kemerköprü Meydanı'ndan kalkan otobüslerle küfe küfe taze sebzeyi ve bakraç bakraç günlük yoğurdu Zonguldak'a gönderen pazarcı kadınlar, akşam geri dönen otobüslerden boş küfe ve bakraçlarını alıp köylerine dönerlerdi¹⁰.

Günümüzde Bartın ilinin merkezinde bulunan bu Pazar Bartın ili için büyük öneme sahiptir.

ALAN NOTLARI

Soru: Kaç yıldır bu işle uğraşıyorsunuz?

Kaynak Kişi 1 : Çocukluğumdan beri annemle gelip giderdim ilkokulu bitirince bende başladım.

Soru: Ne tür ürünler satıyorsunuz?

Kaynak Kişi 1 : Kendi bahçemizin ürünleri yeşillik,ot,meyve komşumuzun sütünü yoğurdunuda satıyoruz.

Soru: İstedığınız gibi bir gelir elde ediyor musunuz?

Kaynak Kişi 1 : Yani çok şükür yetiyo yine her zaman bir olmuyor.

Soru: Bütün ürünlerinizi satabiliyor musunuz?

Kaynak Kişi: Zaten ona göre toplayıp getiriyoruz köyden, satılıyo yine.

Pazarcı köylü kadınlar bu işi bir nevi çocukluktan beri yaparak görerek el alma gibi

sürdüremekteler.Pazar yerinde çocuklarıyla satış yapan köylü kadınlara rastlamak mümkün bazıları okul formalarıyla annelerinin yanında getir götür işleri yapmaya devam etmektedir.Pazara getirilen ürünler tahmini olarak getirilip zarar ve ziyan olmasından kaçınılmaktadır. Bazı pazarcı kadınlar ayrıca komşularının ürünlerini de onun yerine satmaktadır.Pazarda yardımlaşma vardır Pazar kurulup kaldırılırken imece usulü herkesin yardımlaşma içinde olduğunu görmek mümkündür.Müşterisinin istediği ürün elinde olmayan pazarcılar tanıdıkları yan tezgahlara göndererek hem müşteriye hem de komşu tezgaha yardım etmiş olmaktadır.Burada işler bir bakıma rekabet içinde değil köy usulü imece şeklinde yapılmaktadır.

---

⁹Çilhüseyinoğlu, s.445.

¹⁰Aşcıoğlu, E. (2001). Bartın, Bartın: Bartın Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, s.165.

Soru: Nerden geliyorsunuz pazara tohumları satmak için?

Kaynak Kişi 2 : Safranbolu'dan geliyorum her Salı Cuma

Soru: Zor olmuyor mu?Orda bir pazarda bu işi yapsanız.

Kaynak Kişi 2 : Buraya alıştık kaç senedir gidip geliyorum müşterilerim var ekmek nerde biz ordayız.

Pazarda sadece yerel halk değil civar ilçe ve illerden de gelip pazarcılık yapılmaktadır.Pazarcılar alıştıkları yeri tezgahlarını bırakmamak ve daha iyi bir gelir elde ettiklerini söyleyerek pazarın kurulduğu günler Bartın'a gelerek ürünlerini satmaktadır.Sadece kadınlar değil nadiren de olsa erkek pazarcılarda rastlamak mümkündür.Şehir dışından gelen pazarcıları genellikle erkekler oluşturmaktadır.Onlarda burada kendilerine bir yer bulmuştur.Yan tezgahta ki kadın pazarcılara bu durum sorulduğunda memnun olduklarını zaten pazarın büyük bir aile şirketi niteliği olduğunu söylemektedirler.Pazarcıların tabiri ile bu halk pazarı büyük bir aile şirkettir.Geçmişte daha güzel daha sıkı bir bağ varken giderek bu bağın zayıfladığından bahsedilmektedir.Özellikle pazarda bulunan yaş ortalamasının üstü pazarcı kadınlar bu durumdan yakınmaktadır.Sadece pazarda ki ortamın değil müşterilerinde değiştiğini aralarında ki ticaret ilişkisinin sadece alışveriş'e dayandığını söyleyerek eskiden sadece müşteri pazarcı ilişkisi değil hem bir arkadaşlık bağı kurulduğu, yeri geldiğinde dert arkadaşı hatta sırdaş olduklarını müşterinin durumunu bildiği için verisiye olarak alışverişin olduğunu da söylemektedirler.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

1. Bu alan araştırması araştırma yeri olan Halk Pazarına 3 defa gidilerek yapılmıştır. Yüzeysel olarak kalınmış fazla detaylara inilememiştir.
2. Alanda Pazar kurulurken ve kapatılırken tüm gün boyunca kalınmıştır.
3. Bazı pazarcı kadınlar araştırma esnasında gelerek ne yapıldığını sormuş ve tedirgin oldukları için fazla detaylı görüşme yapılamamıştır.
4. Halk Kütüphanesinde konuyla alakalı kaynak bulunamamış halk pazarı sadece tarım ekonomisi altında gösterilmiş ve çok kısa yer verilmiştir.